

Obavezan istinitosti – PT za oprošćaj

Morao / sam / postati / ptićem / da / spasim / svoje / slavuje. (Tyran, Neophodnost)

Petar Tyran je glavni urednik Hrvatskih novin od 1.1.1984. do 31.10.2023.

Veli se, misli se, da su novinari odani, čvrsti stupi istinitosti u izvješćavanju, posredovanju istine, visti med društvom i pojedincem. A mi GH, ki smo pred 100 ljeti dostali svoje novine, smo osebno prihvaćali sve visti za istinite i rijetkokrat se bunili protiv kakove nepravdičnosti ako smo iz peršonskoga osvidočnja mislili da je nepravdičnost (i svenek je nastala halabura iz toga).

A s tim smo i u dilemi novinara, ki mora odlučiti je istina ili laž (Fakt ili Fake) ono o čemu piše? I naš urednik HN, se u mnogi slučajji morao odlučiti tako. Akoprem su mu visti i države (austrijske, ugarske i hrvatske) podvalile čudakrat racu, koj nije mogao počihati perje. Ali on je sve to nosio hrabro, znao se je i braniti ali mu je bio ipak težak križ na hrptu. Nikada nije namjerno širio Fake u smislu kakove ideologije ili kakovoga zbočnoga osvidočnja. Istina je ali, da je i on rado skočio na posebnosti, zvanarednosti, osebito u kipići, za ke se kaže da već govoru nek tisuć riči.

Živa subvencija

Petar Tyran je ravno pred 40-imi ljeti, u kriznom modusu našega novinstva, nastao glavni

Fotografija uz „Moje mišljenje“
20.1.1984.-15.3.1985. //

urednik HN i to kot živa subvencija u učiteljskom staližu kod gradišćanskoga LSR-a. Morebit iz čemernoga dušnoga spoznanja austrijske vlade ili javnosti i to samo na odredjeni rok, kot se je iz prakse drugih ispostavilo. (Na ovom primjeru se jako dobro vidi, što se je zamudilo zapisati u Državnom ugovoru 1955. ljeta ili u tzv. „Zakonu o narodni manjina“, ar nije samo škola i ravnopravnost važno nego i potribne resurse za obdržanje i razvijanje narodne kulture. Izvedbene zakone u podrobnosti §7 Državnom ugovoru se nigdor nije sigurao izdjelati.)

Od Gijece do Žamara

Petar Tyran je od početka interpretirao svoju dužnost na sveukupni prostor gradišćanskohrvatske kulture i prik granic, čega se je i konzekventno držao. Od tajedna do tajedna je vjerno izvješćavao na visokoj novinarskoj razini, obvezan istinitosti (što se ali pak ki put nije ugodalo), proširio HN i

22.3.1985.-30.6.1989. //

mislio čak i na izdavanje dnevnih HN, što mu se je na kraju ipak činilo iz puno različnih razlogov neostvarivim. Zato imamo kot kompenzaciju dost veliko proširenje stranic HN (od čega su financijelno i ste-

njale sve do danas). Svakako je glavni cilj bio informacija o naši i svitski posli na visokom žurnalističkom i jezičnom nivou.

Zadatak su bili doprinosi, komentari, visti ali i nezahvalne kritike, politički komentari iz našega svita djelatnikov (pendlerov) ki imamo danas puno već od onih ki rovaju još zemlju, poljodjelsko i ostalo gospodarjenje itd., itd. – kade je zvanaredno teško lavirati med istinom i laži, ar su domaći i međunarodni izvješćaji i visti takovi.

Hakovac, centraš i koloslavujac

Svaka vist, dobra ili kriva izvliče i postavi odredjene sadržaje iz škurine pred nas i potakne

18.8.1989.-24.12.1997. //

štitelja na razmišljanje, svejedno da li je s tim sporazuman ili ne. Važan je proces razmišljanja, iskanja odgovarajućega rješjenja a najčemernije je ako nas čisto ništ već ne zanima. A krivi su i tako svenek drugi, kucki, vuki, hrčki, zmaji, striljci ki se skrivaju za plotom ili za kojim drugim nugljem čekaju na tebe. Danas moraš biti jako razborit i kritičan da izvidiš istinu. O PT se je pisalo, govorilo i govorkalo puno ar je bio stalno prisutan, na tapeti i teško ga je

pravično vridnovati, ar žurnalisti su najotvorenija strana našega društva.

PT ima ali i jednu jako kreativnu drugu stranu u našem društvu a najčvršća mu je strana da uvijek najpr a ne najzad „post festum“ misli na događaje a to je jako efektivna strana društvenoga života. Jaćao se na tom poslu u HAK-u (bilo bi već vrime da si neko pogleda ulogu HAK-a u našem društvu!) i urednik „Pokusa“ od 1978. do 1983. da bi prešao u

1998. ljeta // Herman Hemelek

GHKD u Beću, ko se prezentira od 1994. kot Centar, član je najuglednijega folklornoga društva „Kolo Slavuj“ i osvidočjen sam da kot pokretač monografije „Narodni plesni običajji Gradišćanskih Hrvata“ (2021.) se skriva on sa svojom familijom Tyran, organizator sjajnoga bala u Beću, kojemu je poklonio čuda pažnje i cijelu monografiju pod naslovom „Hrvatski bal u Beću“ (2007.) kot zvanaredan društveni događaj na glasu a ni u poslu „Norištof – Narrendorf“ od Petra Palkovića (2015.) nije čisto nekrivičan. 1983. je bio glavni pokretač „Symposion Croaticon II.“ ali mu se nije ugodalo prikupiti doprinose toliko vridnoga i rijetkoga znanstvenoga skupa kot Franji Palković s I. simpo-

ziomom (1974.). Ki bi znao nabrojiti inicijative u ki je imao svoje prste glavni urednik HN Petar Tyran?

Novinar i pjesnik

Već u hakovsko vrime se je priključio novom, avantgardističkom literarnom pokretu mladih GH i ostao vjeran toj snažnoj suvrimenoj književnoj grani sve do danas i to kot stvaratelj nove lirike, promotor i širitelj po knjiga (Ptići i slavuji (1983.), Rušimo granice (2022.), kot pisatelj doprinosev

15.1.1999.-23.12.2005. //

u nimški časopisi, zastupan u različni hrvatski i nimški antologija, kot organizator serijskih kulturnopovijesnih diskusijov u Centru i širitelj po živoj riči, čitatelj, recitator svojega i drugih gh piscev po cijelom sridnjoeuropskom prostoru, početo od Makedonije do Praga, od Budimpešte do Zagreba i Požona i tim demonstrirao što znači biti mostobran, da ne velim zidoprobijač u svit. Za njega nije bilo naporno na vikend (kada su drugi počivali doma!) pojt i na više kulturnih priredbov da bi vjerodostojno mogao izvješćavati ili zastupati GH, ni na nekoliko stotinu km udaljenosti.

Čašćen za djelovanje

Od sebe razumljivo da nisu mogla izostati odlikovanja za jednoga aktivista, pokretača, tzv. „Allroundmanna” sa svestranom razgranatom djelatnošću. Djelovanje su mu predstavili do sada i u hrvatskoj i u nimškoj štampi. Za štitelje nim-

škoga jezika Barbara Peterson u renomirani austrijski novina „Die Presse” ili u neki novina, časopisi Peter Paul Wipplinger, ki mu je i odani prijatelj. Član je austrijskoga P.E.N. kluba i DHK.

Ne smimo pozabiti na ono

13.1.2006.-24.12.2010. //

što gledamo za privatno i intimno a to je pozadina. Familija u koj je odrastao, obitelj ku je stvorio! Bez njevoga podupiranja, sporazumivanja (ko ne mora biti svakom prilikom jednoglasno!) ne bi mogao bio ostvariti ta životni program.

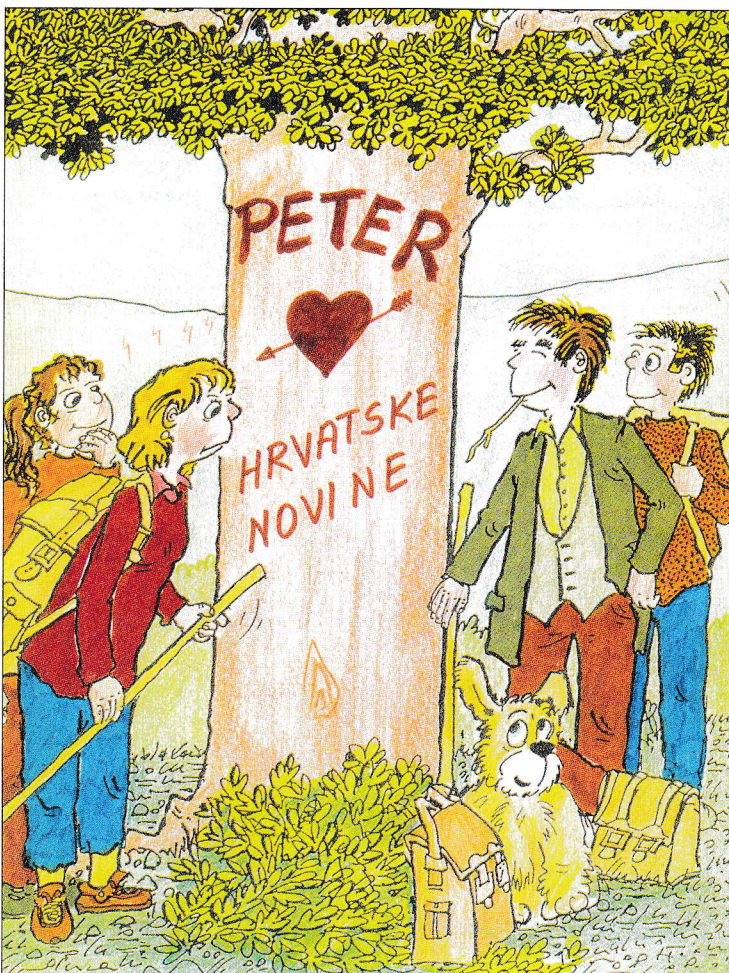
14.1.2011. do danas //

Sam mora dati životni obračun prema sebi, svojoj familiji, društvenoj obavezanosti.

Aktivan prem kritike

A mi, mi GH smo mu neizmjereno čuda dužni. Akoprem smo ga ogovarali, kritizirali, kudili i samo rijetkokrat hvalili i dičili – a on se svenek znao i braniti – teško će mu se najti nasljednik s tako živim, okretnim gledanjem na sve strani, ki će kot i on na prvo mjesto staviti vridnost: služiti svojem narodu! Neka mu bude najsrdačnija hvala na tom!

NB

kkkomentar
KRISTIJAN KARALL

Vjerojatno ne postoji čuda gradišćanskih Hrvatov ki ne poznaju Petra Tyrana, svejedno je li u Gradišću, Beču, Madjarskoj, Slovačkoj ili u od njega svenek istaknutoj Moravi. Bilo kako se gleda na njegovo djelovanje, nije lako imati pregled i uvid u sva područja, ako stoji samo sedam dan na raspolaganje za opskrbljivanje cijeloga područja kade gradišćanski Hrvati živu i sastavljanje opširnoga tajednika.

U tom more biti Petar Tyran pretkip za sve novinare, da nije brojio ure i ne kilometre nego da je pokušio čim već dogodjajev pohoditi svejedno je li je to

Neutrudljiv pretkip za sve

bila nedilja, svetak ili kiritof. Kada se je naspao pred svim na vikende je teško za reći.

U izvješćavanju je imao čudakrat rozecke očalje nasadjenno, iako je točno to kritizirao u svojem prvom komentaru kot glavni urednik Hrvatskih novin pred tridesetdevetimi ljeti.

Petar ali nije samo kod Hrvatov poznat, nego i kod svih gradišćanskih novinarov. Ovi su bili srični ako je bio Petar nazoči, jer on je poredio aktere tako da pašu svi na kip, svejedno je li su to bili predsjednici, biškupi, glumci ili druge znamenite osobe. Fotografija je bila važnija nego sve ostalo, ponekad i sama priredba.

U svojem po rečenica kratkom, po riči za toliko dužem Mojem mišljenju je svaki tajedan pokušio upozoriti na važan aspekt naše scene. Iako se nisu svi s tim stavom složili su pametni imali uzrok za premišljanje i dostali tako drugi pogled i drugo mišljenje. Lipa hvala za sve!